# פינחס

א. איתא בגמרא[1]: „הרואה פינחס בחלום פלא נעשה לו, הרואה פיל בחלום פלאות[2] נעשו לו, פילים פלאי פלאות נעשו לו". ובפרש"י שם „פלא נעשה לו, כמו שנעשה לפינחס כדאמרינן בסנהדרין"[3].

מפשטות הגמרא משמע, שהחילוק בין „הרואה פינחס" ל„הרואה פיל" הוא, ש„הרואה פיל" עושים לו „פלאות" — רבות, ואילו „הרואה פינחס" עושים לו רק פלא אחד („פלא" לשון יחיד).

ותמוה: בסנהדרין שם[3] מפורש „ששה נסים נעשו לו לפינחס" (ובספרי[4], תיב"ע[4] ועוד איתא שי"ב נסים נעשו לו, ובפרש"י עה"ת[4] „והרבה נסים נעשו לו"), ומדוע „הרואה פינחס בחלום (רק) פלא (אחד) נעשה לו" — הרי אין זה „כמו שנעשה לפינחס"?

ויש להוסיף ולהעיר, שלולא פרש"י הי' אפשר לבאר טעם החילוק, שהוא ע"ד מה שנאמר בגמ' בהמשך לזה[5], „הרואה הונא בחלום נס נעשה לו, חנינא חנניא יוחנן נסי נסים נעשו לו", ובפרש"י שם „נס נעשה לו, נו"ן כנגד נו"ן כו"', „חנינא, נוני"ן הרבה, נסים הרבה". ומעין זה הי' אפשר לומר בענייננו, שה„פ"א" דפינחס הוא כנגד „פלא"[6], והיות שב„פיל" יש (נוסף על הפ"א) גם אות למ"ד ד„פלא"[6] ה"ז מוסיף בהענין — ויש „פלאות" [וכמו ש„פילים" לשון רבים — מוסיף על „פלאות" — „פלאי פלאות", היינו נוסף על הריבוי בכמות, גם ריבוי באיכות].

אבל רש"י שולל התחלת פירוש זה, באמרו שהטעם ש„הרואה פינחס בחלום פלא נעשה לו" הוא (לא מפני שאות פ"א שבתיבת „פינחס" מורה על „פלא", אלא) לפי שזהו „כמו שנעשה לפינחס".

[ויש לומר, שטעמו של רש"י לחלק בין „הרואה הונא כו'" ל„הרואה פינחס כו'" הוא ע"פ המשך דברי הגמ' שם ש„הרואה הונא כו'" פירושו שראה שם זה „בכתבא" (שראה תיבת הונא או חנינא — כתובה. רש"י), ולכן מסתבר שהרמז קשור עם האותיות שראה בחלומו[7]; משא"כ „הרואה פינחס כו' פיל כו'" אין פירושו שראה תיבה זו כתובה, אלא ראה דמותו של פינחס[8] או פיל (כדמוכח

---

1) ברכות נו, סע"ב.

2) בברכות נז, ב „פיל . . פלא נעשה לו". אבל בנוסח הכ"י בדק"ס שם — „פלאות" (כלפנ"ז בגמ' שם).

3) פב, ב.

4) ס"פ בלק. — ובראב"ע שם „שנעשו עשרה נסים לפינחס". וצ"ע מקורו.

5) שם נז, ע"א.

6) ולהעיר, דאות נו"ן (שבפינחס) מתחלפת בלמ"ד (שהן ממוצא א' — דטלנ"ת שבלשון. ראה נחמ"ז ג, ל ומצו"ד שם. רש"י קדושים יט, טז. ועוד).

7) ועפ"ז מובן הטעם שרש"י שם (ד"ה נס) מוסיף „וכגון שראה השם כתוב" (ולא סמך על המפורש בש"ס תיכף לאח"ז. וראה סמיכת חכמים על פרש"י) — כי זהו היסוד לקשר אות נו"ן שב(אמצע) תיבת „הונא" לענין הנס.

8) ראה גם דק"ס לברכות שם (בהגהות), אלא שמקשה ע"ז דא"כ הול"ל „ודוקא פינחס בן אלעזר" כדאמר (בגמ' שם לפנ"ז) גבי ישמעאל („ודוקא ישמעאל בן אברהם").

מגמ' שם[9] שיש חילוק אם ראה פיל „דמסרג" (שיש לו אוכף על גביו. רש"י) או „דלא מסרג"), וכיון שראה פינחס ב־חלומו, מסתבר שזה קשור עם הקורות[10] את פינחס עצמו].

והדרא קושיא לדוכתא — שהרבה נסים נעשו לו.

ב. ויובן זה בהקדם עוד דיוק, שלכ־אורה, ע"פ פרש"י שזה ש„פלא נעשה לו" הוא „כמו שנעשה לפינחס" — מדוע אומרים „פלא נעשה לו" (פלא דייקא), והרי בסנהדרין שם הלשון „ששה נסים נעשו לו", והול"ל „נס נעשה לו"?

וגם את"ל שפתרון החלום שייך גם לשם „פינחס" — הרי בשם „פינחס" יש שתי (כל) האותיות „נס" (שלכאורה הרי זו שייכות יותר גלוי', מהשייכות דאות פ"א לתיבת „פלא").

והנה לפעמים מבואר[11] החילוק בין שתי הלשונות „נס" או „פלא", ש„נס" הוא דבר גבוה בכתוב שלפני פרשתנו[12] — היינו מאורע שיוצא וגבוה מדרכי הטבע, ואילו „פלא" הוא כל דבר המעורר פלי־אה אצל האדם[13], גם אם אין בו שידוד מערכות הטבע, כלומר גם כשהנס מ־לובש בטבע.

ועפ"ז הי' אפשר לבאר, לכאורה, דיוק הלשון „פלא נעשה לו" — כי רוב הנסים שנפרטו בש"ס שם אינם דברים היוצאים מדרכי הטבע, „הי' לו לזמרי לפרוש ולא פירש . . הי' לו לדבר ולא דבר וכו'".

אבל דוחק לתרץ כן, כי שני הנסים האחרונים שנמנו בגמ' שם — „שבא מלאך והגבי' את המשקוף . . שבא מלאך והשחית בעם" — אינם מלובשים בטבע כלל [ולמדרשים הנ"ל שי"ב נסים נעשו לו — הרי רוב הנסים שנפרטו שם הם דברים שלמעלה מן הטבע באופן גלוי].

ג. ולכן נ"ל להיפך, שכאן הכוונה ב„פלא נעשה לו" היא, ל„פלא" שלמעלה מ„נס", ע"ד לשון הכתוב[14] „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שהכוונה בזה[15], שבגאולה העתידה לבא יהיו נסים גדולים, שאפילו בערך להנסים שאירעו לאבותינו ביציאת מצרים (שלא היו מלובשים בטבע), יהיו בגדר „נפלאות".

וזוהי גם כוונת רש"י במ"ש „כמו ש־

---

9) וכן מוכח מהא דרק ב„רואה הונא כו'" אמרו „והני מילי בכתבא" (ראה רש"י שם), ומשמע שהדברים שנמנו לפנ"ז אינם „בכתבא" אלא הדבר עצמו. ועכצ"ל כן בכו"כ דברים שם. וראה סמיכת חכמים לברכות שם ד"ה יצפה.

10) משא"כ בנוגע ל„פיל", כיון שכללות השם (שהוא חיותו של הפיל — ראה תניא ח"ב פ"א) קרובה לתיבת „פלא" (דלא כשם פינחס, שהשייכות (הגלוי') היא רק באות אחת), מובן, שיש שייכות ביניהם*. וראה הגהות מלא הרועים לברכות שם (ד"ה הרואה קנה).

ועוד י"ל, שפיל בפשטות הוא בעל חי „מופלא" — ראה רש"י ברכות (נז, ב ד"ה חוץ) „שמשונין במראיהן". ועוד, שפיל הוא מהבע"ח הגדולים בגשמיות (וראה ברכות שם (נה, סע"ב) „ולא פילא דעייל בקופא דמחטא"). ולהעיר מגליוני הש"ס (להר"י ענגל) שם בנוגע ל„גמל". ביאוה"ז (ל־אדמו"ר האמצעי) וישב כד, ג.

---

*) ולהעיר מגמ' שם (נו, ב) לפנ"ז ד„רואה חתול בחלום, באתרא דקרו לי' שונרא נעשית לו שירה נאה, שינרא נעשה לו שינוי רע".

11) ראה לקו"ש חט"ו ע' 367 ואילך.

12) חוקת כא, ח.

13) ולהעיר מרמב"ם סוף הל' טומאת צרעת „אות ופלא הי' בישראל".

14) מיכה ז, טו. וראה תשא לד, י. ועוד.

15) ראה אוה"ת למיכה עה"פ (ע' תפו־ז). וראה לקו"ש שם הערה 16. וש"נ.

נעשה לפינחס כדאמרינן בסנהדרין, ש־מגמ' סנהדרין שם מוכח, שעיקר החידוש אצל פינחס, אינו כמות הנסים שנעשו לו, אלא זה ש„פלא שנעשה לו", היינו לא רק ניסים רבים בכמות, אלא איכות בל־תי טבעית — הנהגה באופן של „מופלא". שהרי ששת הנסים שנמנו בסנהדרין שם, היו כולם באותו ענין, היינו שבכל פרט ופרט שבמעשה שלו עשה הקב"ה נס, ובזה נראה בעליל שכל הנהגת הקב"ה עם פינחס היתה באופן בלתי רגיל לגמרי, מלכתחילה הנהגה של „פלא", וריבוי הנסים אינו עיקר החידוש כלל כ"א שכל ההנהגה עם פינחס היתה ב־דרך „פלא".

ליתר ביאור:

ענין של „נס" הוא שידוד מערכות הטבע, שמזה גופא מובן, שיש נתינת מקום להנהגת הטבע, אלא שפועל בה שידוד וביטול, ולכן, בכל פעם שיש נס צ"ל פעולה חדשה עוד הפעם של ביטול הטבע: משא"כ פלא — ד„כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה"[16] — מורה על הנהגה שמובדלת לגמרי מהנהגת הטבע, עד שאינו בגדר הטבע, ובמילא אין כאן בכל פעם פעולה מיוחדת של שידוד הטבע, אלא נקבעה הנהגה נסית שהיא תהי' ההנהגה הרגילה בכל מאורע זה.

וזה מ"ש רש"י „פלא נעשה לו, כמו שנעשה לפינחס" — „פלא" לשון יחיד דוקא: זה שנסים רבים נעשו לפינחס, היתה הנהגה (כללית) אחת, בדרך „פלא", מובדל לגמרי מגדר הטבע (אלא שבדרך ממילא נסתעף מזה שהיו נסים בכל פרט ופרט כו'), ולכן אין הם „פלאות" (או „נסים") לשון רבים, כי הכוונה היא למצב, הנהגה (לשון יחיד) פלאית.

16) רש"י שופטים יז, ח. וראה רש"י וירא יח, יד. תשא שם. ועוד.

[ועפ"ז אולי יש לומר, שה„פלא" שנעשה ל„הרואה פינחס בחלום" הוא למעלה מה„פלאות" (לשון רבים) אצל „הרואה פיל", דמזה שאומר „פלאות", לשון רבים, מובן, שהכוונה לריבוי פלאות בכמות, והיינו פעולות של נפלאות, משא"כ „פלא נעשה לו" („כמו שנעשה לפינחס") היינו לא עשיית פלא אחד, אלא מצב של „פלא", כנ"ל[17].

ד. והנה ע"פ פרש"י הנ"ל, ש„הרואה פינחס בחלום פלא נעשה לו — כמו ש־נעשה לפינחס", מובן, שענין ה„פלא" הוא ענינו העיקרי של פינחס: דאם נאמר שזהו רק ענין טפל וצדדי בו, לא שייך לומר, שמשום שביום ההוא נעשה פלא לפינחס — משא"כ כל השנים שלפני זה ושלאחרי זה — לכן כל „הרואה פינחס בחלום פלא נעשה לו". אלא עכצ"ל ש־ענין ה„פלא" הוא ענינו של פינחס.

והיינו, שהטעם לזה שהקב"ה התנהג עם פינחס באופן של „פלא", הוא משום שהנהגתו ועבודתו של פינחס עצמו היתה (לא עבודה רגילה, אלא) באופן של „פלא", ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה — ולכן הנהגת הקב"ה עמו היתה באופן כזה, „פלא נעשה לו".

ביאור הענין:

ענינו של „נס" בעבודת האדם הוא — מסירת נפש[18], דכמו שנס כפשוטו מורה על גדלותו של הקב"ה, שאין דבר המונע מילוי רצונו ית', ואם מצב הטבע מנגד לרצונו הרי הקב"ה משנה הטבע — עד"ז

17) ועד"ז י"ל בנוגע ל„פלאי פלאות" (בהמשך הגמ'), שהכוונה לגדר ריבוי (אלא — לא בכמות כ"א באיכות). משא"כ „פלא" ל' יחיד הוא למעלה מגדר ריבוי, כנ"ל בפנים.

18) ראה (בסגנון אחר) לקו"ש חי"ז ע' 151 ואילך. ועוד.

הוא ענין עבודה מתוך מסירת נפש, שזה מורה על תוקף רצונו של האדם לעשות רצונו ית', באופן שאין דבר שיכול למנוע אותו מלקיים רצונו ית', ומוסר נפשו ע"ז.

ובזה גופא יש שני אופנים הנ"ל — „נס" ו„פלא":

יש אדם שעיקר עבודתו היא ע"פ טעם ודעת, בלימוד התורה, קיום המצוות, וכיו"ב, אלא שאם נצרך באיזה פרט יוצא מהרגיל, מסירת נפש, הרי הוא מתייגע ומעורר בעצמו הנהגה חדשה, תוקף גדול עד כדי מסירת נפש. ומובן, שאז המסירת נפש בכל פעם היא עבודה חדשה, וצ"ל התעוררות חדשה ע"ז;

אבל יש אדם שהוא איש מסירת נפש, שהוא מסור ונתון לגמרי לרצונו ית' ואין לו רצון בפ"ע כלל, ענינו הוא מסירת נפש להקב"ה, ואזי בדרך ממילא יש לו מסירת נפש בכל ענין ופרט הקשור לעבודתו ית' — ע"ד הנ"ל בענין של „פלא", שזהו מצב של הנהגה נסית באופן שהנהגה זו היא ההנהגה הרגילה (הטבעית) שלו.

וזוהי דרגתו של פינחס, „בקנאו את קנאתי"[19], שסיכן עצמו בענין שאין בזה חיוב (ואדרבה, אם הי' שואל — אין מורין כן[20]), אלא שקנאין פוגעין בו[21], שזהו רשות והיתר לקנאי לפגוע בו; ובפרט לפי דברי הירושלמי[22] שקנאות זו היא „שלא ברצון חכמים". ועוד זאת בנדו"ד — שמשה רבינו לא עשה כלום (והרי פינחס לא הי' יודע שנתעלמה ממנו הלכה[23]) — אבל פינחס לא נכנס לשקו"ט בעצמו כ"א קינא קנאת ה' צבאות.

מסירת נפשו של פינחס היתה למעלה מחשבון ומדידה, משום שהי' איש מסירת נפש בעצם, וכיון שהי' ענין של קידוש השם[24] — קינא קנאת ה' צבאות.

ומדה כנגד מדה — שפלא נעשה לו[25].

ה. עפ"ז יבואר גם הטעם ששכרו של פינחס הי' — „והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם"[26], שלפי פשוטו של מקרא[27], הפירוש בזה, שרק אז נתכהן פינחס, „תחת אשר קנא לאלקיו"[26].

דיש לומר, שגם אופנו של שכר זה הוא בהתאם לענין הנ"ל, שמהותו של פינחס היא — שהי' איש „פלא" בעצם.

דהנה כהונה היא דבר הבא בירושה, כי אינה אלא לזרע אהרן; ואילו כאן ניתנה כהונה לפינחס „תחת אשר קנא לאלקיו"[28].

אלא שזהו מדה כנגד מדה, דכשם

---

19) פרשתנו כה, יא.

20) סנהדרין פב, א. רמב"ם הל' איסו"ב פי"ב ה"ה. טור אה"ע סט"ז. רמ"א חו"מ סתכ"ה ס"ד.

21) משנה שם פא, ב. מקומות שבהערה הקודמת. רש"י בלק כה, ז.

22) סנהדרין שם (פ"ט ה"ז), וכפירוש היפה מראה שם. וראה לקו"ש חי"ח ע' 319 ואילך ובהערה 24. וש"נ.

23) סנהדרין שם פב, א. רש"י בלק שם, ו.

24) ראה סנהדרין שם (בסוף העמוד).

25) עפ"ז יש לבאר גם הטעם שנעשה לו נס ש„לא הטיפו דם כדי שלא יטמא פינחס" (תנחומא ס"פ בלק — משא"כ בתיב"ע שם „דלא יסתאב כהנא") — אף ש(לכמה דיעות) פינחס לא הי' כהן עדיין (נסמן בהערה 27), ומהו ההכרח שלא יטמא? — אלא שזהו בהתאם להמס"נ דפינחס, שלא הי' בזה חיוב, ולכן נעשה לו נס בענין שלא הי' מוכרח אלא להראות הגבהה, חיבה יתירה (ע"ד המבואר בי' מפרשים לענין נס שמן דחנוכה).

26) פרשתנו כה, יג.

27) רש"י שם. וכהדיעה בגמ' זבחים (קא, ב).

28) ראה גם לקו"ש חי"ד ע' 1070 ואילך. חי"ח ע' 320. ועוד.

שפינחס קנא לאלקיו, אף שלא הי' מצווה ע"ז (ועד שזהו „שלא ברצון חכמים", שע"פ חכמת התורה יש מקום לשקו"ט אודות קנאות זו), כך ניתן לו דבר – כהונה – שע"פ חכמת התורה אינו דבר הניתן בתור שכר.

וע"פ הנ"ל יש לבאר הטעם שהשכר הי' דוקא בענין של כהונה, שזהו ענין של ירושה וטבע – כי גם זה הוא כמו „פלא" (שלמעלה מנס), והיינו, שנוסף לזה שנעשה לו דבר שלא ע"פ חכמת התורה (שאי אפשר להגיע לכהונה על ידי עבודה), הרי עוד זאת, ששכר זה גופא (שלמעלה מחכמה) נעשה אצלו ענין שבטבע, עד שבא בירושה „לזרעו אחריו" – שזהו גדר של „פלא", שענין הנס נעשה הטבע שלו, כנ"ל באורך.

ו. והנה גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר (ביום י"ב תמוז תרפ"ז) ממאסרו אשר נאסר במדינה ההיא היתה בשבוע דשבת פ' פינחס[29], ועוד זאת, שבשבת פ' פינחס בירך ברכת הגומל[30]. ואם כל עניני ה־עולם הם בהשגחה פרטית (כתורת ה־בעש"ט), כ"ש וק"ו עניני איש ישראל, ועאכו"כ של נשיא ישראל – ומזה מובן, שגאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר שייכת לתוכן ענינו של פינחס[31].

ואכן ראינו אצל בעל הגאולה – כ"ק מו"ח אדמו"ר[32], שמסירת נפשו במדינה ההיא היתה ע"ד מסירת נפש דפינחס באופן של „בקנאו את קנאתי", היינו לא מסירת נפש שמחוייבים בה ע"פ דין תורה, וכמה חכמי ישראל סברו שאין מחוייבים במסירת נפש באופן כזה – והוא מסר נפשו ע"ז.

והיינו משום שאצל כ"ק מו"ח אדמו"ר היתה מסירת נפש לא פרט בעבודתו הק' אלא שכל מהותו היתה מסירת נפש, עד שכל ענין בעבודה זו הי' חדור במסירת נפש.

וכמשנ"ת במ"א בארוכה[33], ע"ד ג' התקופות הכלליות בשלשים שנות נשי־אותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר – תקופה ראשונה בעת היותו במדינה ההיא, תקו־פה השני' בהיותו בלעטלאַנד ופולין, ו־תקופה השלישית בארצות הברית – ש־עבודת הק' שלו בכל אחת מהן דרשה תוקף ומסירת נפש, ובכל אחת מהן – בצורה אחרת:

במדינה ההיא הי' זה קשור במסירת נפש כפשוטו בגשמיות, עבודה הקשורה בסיכון חיי הגוף, ולא רק של עצמו, אלא גם של שלוחיו וחסידיו, שע"פ הוראותיו או גם בשליחותו ממש עסקו בהרבצת התורה וחיזוק היהדות במדינה ההיא, והעמידו חייהם בסכנת נפשות ממש;

בתקופה השני' היתה עבודתו בין אחבנ"י, שומרי תומ"צ – ושם הקים כ"ק מו"ח אדמו"ר מחדש ישיבות, ועסק בהפצת התורה בכלל ובהפצת המעינות ותורת חסידות חב"ד בין כל החוגים;

ובתקופה השלישית, בהגיעו לארצות הברית, ששם הי' צריך לשנות דעם אֶפ־לייג (הנחת) המדינה שבארצות הברית

---

29) וכן הברי"מ שלו (י"ט תמוז תר"ם) היתה בשבוע דפ' פינחס. וראה לקו"ש חי"ח שם ע' 318 הערה 3.

30) ראה סה"מ קונטרסים ח"א קעה, א. ובכ"מ.

31) ולהעיר שפינחס בגימט' יצחק (זהר פרשת־נו רלו, ב) – שם השני דבעל הגאולה, ופינחס מזרע' דיוסף (רש"י וארא ו, כה. סוטה מג, א) – שם הראשון דבעל הגאולה.

32) ראה בארוכה בכ"ז לקו"ש חי"ח שם ע' 321 ואילך. ועוד.

33) לקו"ש חי"ח ע' 303 ואילך. ע"ש בפרטיות.

איז אַנדערש, ואי אפשר אידישקייט ממש ווי אין „דער אַלטער שטעטל" — שהתעסקות זו היתה אפשרית רק על ידי תוקף ומסירת נפש נגד כל הזרמים.

שכל אחד משלשת אופנים אלו ב־מסירת נפש, הוא מסוג שונה זמ"ז — וכ"ק מו"ח אדמו"ר קפץ בנחשול של כאו"א בחיות ומסירת נפש, בלי הגבלה כלל.

וזהו איש מסירת נפש בעצם מהותו, ולכן כל דבר ודבר בזה נעשה מתוך מסירת נפש [ע"ד הנ"ל ס"ג בענין „פלא"].

וזוהי גם ההוראה למעשה — שע"י ש־„נלך בדרך . . אשר הורנו . . ונלכה ב־אורחותיו"[34] לעסוק בחיזוק הדת ו־הרבצת התורה, במסירת נפש — ובפרט שעתה הוא לא מתוך מצוקה גשמית ח"ו אלא מתוך הרחבה, מסירה ונתינה לעבודה למעלה ממדידה והגבלה, מבלי להתחשב עם מונע ומעכב כו' — זוכים ש„פלא נעשה לו", שהקב"ה מצליח את העבודה בדרך „פלא",

וכ"ז ממהר ומביא במהרה בימינו ממש קיום היעוד[35] „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

(משיחת ש"פ פינחס תשכ"ו)

---

34) ל' אדה"ז תניא אגה"ק סי' זך.

35) מיכה ז, טו.